

INCURSIUNE ÎN ISTORIE PRIVIND DEFINIREA CALITĂȚII INFORMAȚIEI CONTABILE ÎN ȚARA NOASTRĂ

Maria BERHECI, Ionela-Corina MACOVEI

Universitatea “Al. I. Cuza” Iași

e-mail: maria_lia24@yahoo.com, macov@uaic.ro

Ideally, financial statements should reflect an accurate picture of a company's financial condition and performance. The information should be useful both to assess the past and predict the future. The sharper and clearer the picture presented through the financial data and the closer that picture is to financial reality, the higher is the quality of the financial statements and reported earnings. Many opportunities exist for management to affect the quality of financial statements. Thus, the accounting information has to respect the quality condition. The opinion of auditors depends to accounting information quality.

The international accounting conceptual framework presents the qualitative characteristics of accounting information: understandability, relevance, reliability, and comparability. Understandability implies not only that selected information must be intelligible, but also that the users can understand it. Relevance means selecting the information most likely to aid users in their economic decisions. Reliability implies that the accounting is directed toward the common needs of users, rather than the particular needs of specific users. Comparability implies that differences should not be the result of different financial accounting treatments.

In Romania, the accounting law was stipulated a few think about the quality accounting information. Recent, the quality of accounting information was redefined, that is on improved thanks to international financial reporting standards. In this study we analyze the evolution of quality accounting information in our country for the theoretical examples and we propose the solutions for improved it. The research results manage to next conclusion: it isn't exists a standard hierarchy of accounting information quality characteristics. The international accounting frameworks present the different points of view.

Keywrds: *the quality accounting information, international financial reporting standards, intelligibility, relevance, comparability, reliability.*

Este cunoscut faptul că situațiile financiare trebuie să conțină informații utile pentru cei interesați, pentru a înțelege realitatea economică a întreprinderii și pentru a lua decizii. *Utilitatea* informației contabile are la bază patru *caracteristici calitative principale*, și anume: inteligibilitatea, relevanța, credibilitatea și comparabilitatea. Așadar, măsura utilității informației contabile este dată de *calitatea* acesteia. Caracteristicile calitative ale informațiilor financiar-contabile

trebuie să se regăsească într-un echilibru adecvat, care, bineînțeles, este o problemă de *raționament profesional*.

În ultima perioadă, o dată cu deconectarea contabilității de fiscalitate sau, cel puțin, o dată cu slăbirea acestei legături (mai ales, în țările în care se manifesta această interdependență), atenția se concentrează asupra *comunicării financiare* și asupra satisfacerii necesităților informaționale ale utilizatorilor. Informația contabilă se dorește a fi una de calitate, nealterată de aspectele fiscale. Calitatea informației depinde, așa cum am văzut, de utilitatea acesteia, dar și de costul obținerii informației, important este să fie respectată restricția: *avantaje mai mari decât costuri*.

Apoi, și utilizatorii informației contabile condiționează calitatea acesteia, în sensul că ei apreciază de cele mai multe ori calitatea atâta timp cât informațiile le sunt favorabile, iar informațiile favorabile cu privire la o întreprindere sunt percepute a fi mai ușor de înțeles și, cu siguranță, influențează luarea deciziilor, adică sunt pertinente. Utilizatorii așteaptă maximizarea câștigurilor lor, astfel încât aceștia apreciază utilitatea informației contabile prin prisma pertinentei în privința deciziilor ce trebuie luate.

Conchidem de aici că oricare ar fi ierarhiile caracteristicilor calitative, accentul se pune pe *inteligibilitate și relevanță sau pertinentă*, din punct de vedere a utilizatorilor. Cu siguranță, și credibilitatea și comparabilitatea sunt importante, dar în fundamentarea celorlalte două caracteristici calitative. Aceasta este opinia noastră. Cadrele conceptuale recunoscute au ierarhizat în diferite moduri caracteristicile calitative. Astfel, *cadrul contabil conceptual internațional* prezintă caracteristicile calitative în ordinea în care le-am menționat anterior, adică: inteligibilitate, relevanță, credibilitate și comparabilitate; *cadrul contabil american* consideră inteligibilitatea ca fiind cea mai importantă dintre calitățile informației contabile; iar *britanicii* prezintă în *cadrul conceptual* pe primele locuri relevanța și credibilitatea, la baza acestora fiind dealfel comparabilitatea și inteligibilitatea.

MATERIAL ȘI METODĂ

În studiul nostru am pornit de la cercetarea cadrelor conceptuale recunoscute la nivel internațional, care prezintă detaliat caracteristicile de calitate ale informației contabile, pentru ca apoi să analizăm influența acestora asupra reglementărilor naționale. În cadrul ierarhiilor caracteristicilor calitative, accentul se pune pe *inteligibilitate și relevanță sau pertinentă*, din punct de vedere a intereselor utilizatorilor. Cu siguranță, și credibilitatea și comparabilitatea sunt importante, dar în fundamentarea celorlalte două caracteristici calitative. Aceasta este opinia noastră. Cadrele conceptuale recunoscute au ierarhizat în diferite moduri caracteristicile calitative. Astfel, *cadrul contabil conceptual internațional* prezintă caracteristicile calitative în ordinea în care le-am menționat anterior, adică: inteligibilitate, relevanță, credibilitate și comparabilitate; *cadrul contabil american* consideră inteligibilitatea ca fiind cea mai importantă dintre calitățile informației contabile; iar *britanicii* prezintă în *cadrul conceptual* pe primele locuri relevanța și credibilitatea, la baza acestora fiind dealfel comparabilitatea și inteligibilitatea. Ne propunem în continuare să etapizăm evoluția caracteristicilor calitative a informației contabile pe trei perioade, începând din anii '90, astfel încât să fie remarcate cu ușurință aspectele pozitive și negative ale acesteia.

REZULTATE ȘI DISCUȚII

Pentru a reflecta asupra calității informației contabile în țara noastră, de la început, precizăm că aducem în discuție o istorie nu prea îndepărtată, adică din anii '90 înapoi.

Dacă aruncăm o privire asupra Legii contabilității și a Regulamentului de aplicare a acesteia de după '90, vom constata că problema principală era cea a organizării contabilității, fiind mai puțin aduse în discuție aspecte care priveau calitatea informației contabile. Acest lucru se întâmpla și din motivul că în acest stadiu normalizatorii erau interesați mai mult să legisfeze schimbarea sistemului contabil. Textele legislative prevedeau că „*documentul oficial de gestiune este bilanțul contabil, care trebuie să dea o imagine fidelă, clară și completă a patrimoniului, a situației financiare și a rezultatelor obținute*” (articolul 10 din vechea lege), iar pentru aceasta trebuie *respectate cu bună credință regulile privind evaluarea patrimoniului și principiile contabile* – vreo șase la număr pe atunci (capitolul 1 din Regulament, articolul 23). Alte precizări clare cu privire la calitatea informației contabile nu mai apar, iar o remarcă foarte bună în acest sens o regăsim în teza de doctorat publicată a Mihaelei Minu [3], și anume: în perioada 1991-1993, *normalizarea contabilității nu depășea stadiul teoriei axiomatizării tehnicii contabile*, măturie stau regulile stricte, de genul: Planul de conturi general, Normele de utilizare a acestuia, Monografia privind înregistrarea în contabilitate a principalelor operații economico-financiare etc. Aceeași autoare sintetizează aspectele pozitive și negative ale normalizării cu privire la calitatea informației contabile în acea perioadă, aspecte pe care le vom prezenta în continuare (*tab. 1*).

Tabelul 1

Aspecte privind calitatea informației contabile în anii '90

Aspecte pozitive	Aspecte negative
Utilizarea noțiunii de „imagine fidelă”	Absența unei definiții pentru imaginea fidelă
Recunoașterea mai multor utilizatori ai informației contabile și nu doar a statului	Utilizarea arbitrară a atributelor care asigură obținerea imaginii fidele: „clară și completă”, „buna credință”, „norme și principii contabile”
Recunoașterea și definirea unor principii contabile	Ambiguitatea și confuzia în ceea ce privește utilizarea termenilor de „bilanț contabil” și „bilanț”
Întocmirea anuală a situațiilor financiare	Inconsecvența între termenii de întocmire a situațiilor financiare (anual) și determinarea profitului (lunar)
Obligativitatea verificării, certificării și publicării situațiilor financiare anuale	

Pe lângă toate aceste aspecte, trebuie să precizăm că în acea perioadă bazele conceptuale ale contabilității se concretizau, mai degrabă, într-un Plan Contabil General (după modelul francez) și mai puțin într-un Cadru Contabil Conceptual. Contabilitatea era și este definită în textele legislative naționale ca *instrument sau activitate...de cunoaștere*; această cunoaștere trebuie în mod sigur asociată cu realitatea sau adevărul din întreprindere. Ori dacă nu există un Cadru conceptual bine pus la punct, obiectivitatea poate ceda locul subiectivismului, iar adevărul falsității.

În perioada la care ne referim, problema calității informației contabile n-a fost pusă foarte clar și din motivul că în continuare *statul* rămâne principalul utilizator al informațiilor furnizate de către contabilitate, iar acestea îi este atașat, în primul rând, caracterul de *instrument de control*. Indirect, se vorbește despre *credibilitatea* informației contabile, prin prisma verificării și certificării acesteia; odată certificată, informația contabilă ar putea fi considerată și credibilă.

După aproape zece ani, o nouă reformă contabilă reorientează sistemul și în ceea ce privește calitatea informației furnizate utilizatorilor. Astfel, noile acte normative în acord, atât cu Directivele europene, cât și cu normele internaționale de contabilitate conferă o mai mare importanță calității și utilității informațiilor contabile. Cu siguranță, noile reglementări au puncte tari, dar și puncte slabe, pe care încercăm să le prezentăm în continuare (*tab. 2*), fiind sintetizate de aceeași autoare menționată mai sus.

Tabelul 2

Aspecte privind calitatea informației contabile în anii 2000

Aspecte pozitive	Aspecte negative
O mai bună coerență a textelor normative	Existența a două referențiale contabile reunite în același act normativ, cu diferențe semnificative între ele
Conceptualizarea sistemului contabil prin definirea unor termeni și explicarea principiilor contabile	Extinderea referențialului internațional asupra unor entități care n-au legătură cu piața și fluxurile internaționale
Deschiderea contabilității spre utilizatorii externi	Preluarea ad literam a referențialului IASB și incapacitatea elaborării unui sistem contabil propriu
Recunoașterea rolului contabilității de instrument de informare și de asistare a deciziei	Aplicarea referențialului adoptat unei țări cu o economie în tranziție, cu statut de țară în curs de dezvoltare; referențial, care se pretează, de altfel, țărilor cu o adevărată economie de piață.
Scăderea ponderii juridice și deschiderea spre o abordare economică a ofertei de informații contabile	
Creșterea gradului de valorificare a informației contabile prin analizele de tip cash-flow	
Introducerea criteriilor de calitate în elaborarea și difuzarea informației contabile	

Oricare ar fi criticile la adresa noilor reglementări contabile, este cert că cea de-a doua reformă a sistemului contabil aduce un plus de cunoaștere în contabilitate, cu toate inadvertențele apărute. Calitatea informării financiare este regândită, după cum se poate observa și din punctele tari menționate în tabelul de mai sus. De fapt, fiind preluat integral Cadrul conceptual internațional în contabilitatea românească, calitatea și utilitatea informării financiare stau sub semnul celor patru caracteristici calitative: *inteligibilitate, relevanță, credibilitate și comparabilitate*. Reglementarea națională – OMFP nr. 94/2001 pentru aprobarea *Reglementărilor contabile armonizate cu Directiva a IV-a a CEE și cu Standardele Internaționale de Contabilitate*, pct. 46 (în prezent, abrogat) – în care era preluat Cadrul general menționa: „*aplicarea caracteristicilor calitative principale...are în mod normal ca rezultat întocmirea unor situații financiare care reflectă, în general, o imagine fidelă a situației întreprinderii*”.

Dacă a doua reformă a sistemului contabil național părea să schimbe lucrurile și, în bine, am putea spune noi, a treia reformă, dacă o putem numi așa, produce o răsturnare de situație, chiar și în ceea ce privește aspectele privind calitatea informației contabile.

Reglementările naționale actuale sunt destul de restrictive în ceea ce privește calitatea informației contabile, în sensul că atât Legea contabilității, cât și OMFP nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene menționează doar că *„situațiile financiare anuale trebuie să ofere o imagine fidelă a poziției financiare, a performanței și a celorlalte informații referitoare la activitatea desfășurată”*. Caracteristicile calitative ale informației contabile nu mai sunt amintite (erau menționate în OMFP nr. 94/2001, care a fost abrogat), iar acest lucru se întâmplă din motivul că reglementările naționale sunt conforme cu Directivele europene în cadrul cărora nu apar menționate aceste caracteristici. Trebuie să menționăm că această „conformitate” nu presupune doar o copiere a Directivelor europene, ci și o mixtură a acestora cu normele internaționale, în sensul că sunt preluate în reglementarea națională actuală numeroase elemente din Cadrul conceptual contabil internațional.

CONCLUZII

Chiar dacă reglementările naționale sunt lacunare în ceea ce privește prevederile privind asigurarea calității informației contabile, poate fi ameliorată această situație, dacă avem în vedere faptul că entitățile listate, care reprezintă actorul principal pe piața informației contabile din rândul întreprinderilor, vor trebui să aplice IFRS începând cu exercițiul financiar al anului 2007 și, deci, cu siguranță vor avea ca referențial contabil Cadrul contabil conceptual internațional.

Câteva remarci se impun a fi făcute aici. Se știe că piața financiară are un rol important în creșterea calității informării financiare, iar acolo unde piața financiară nu este dezvoltată, armonizarea internațională a contabilității nu conduce neapărat la o calitate superioară a comunicării financiare. În aceste condiții, oare în România costul informațiilor contabile furnizate nu va depăși avantajele, dacă ne raportăm la piața financiară existentă? Oricare ar fi situația, totuși, atitudinea firmelor românești în ceea ce privește comunicarea financiară trebuie revizuită, astfel încât strategia de comunicare să aibă ca devize transparența și integritatea informațiilor difuzate. Deocamdată ne aflăm la stadiul de opinii, păreri și presupuneri, ce se va întâmpla efectiv, vom vedea.

Autori specializați în teoria informației au analizat impactul formei asupra conținutului unui mesaj și au ajuns la concluzia că agregarea informației contabile în documentele de sinteză poate conduce la o pierdere de informații, iar în aceste condiții s-a ivit întrebarea: Care este forma documentelor financiare capabile să transmită maximum de informații prezervând claritatea și inteligibilitatea ca pe niște caracteristici calitative? Răspunsul la această întrebare va face obiectul unui studiu distinct.

BIBLIOGRAFIE

1. Capron, M., et. al., *Les normes comptables internationales, instruments du capitalisme financier*, Éditions La Découverte, Paris, 2005.
2. Heem, G., *Lire les états financiers en IFRS*, Éditions d'Organisation, Paris, 2004.
3. Minu, Mihaela, *Contabilitatea ca instrument de putere*, Editura Economică, București, 2002.
4. Riani-Belkaoui, A., *Accounting Theory*, 5th edition, Thomson Learning, 2004.
5. Touron, Ph., Tondeur, H., *Comptabilité en IFRS*, Éditions d'Organisation, Paris, 2004.
6. *** *Standardele Internaționale de Raportare Financiară*, CECCAR, București, 2006.
7. *** OMFP nr. 1752/2005 pentru aprobarea reglementărilor contabile conforme cu directivele europene, M. Of., Partea I, nr. 1080, 30/11/2005.